

110 . Lazuri | Județ: Satu Mare | Punct: Lubi tag | Anul: 2002

Anul: 2002

Cod RAN: 137979.01

Perioade: Preistorie, Protoistorie, Antichitate, Evul Mediu

Epoci: Epoca bronzului, Hallstatt, La Tène, Epoca romană timpurie, Epoca migrațiilor, Epoca medievală timpurie, Epoca medievală timpurie, Evul Mediu

Tipuri sit: locuire

Categorii sit: Domestic, Neatribuit

Autori: Liviu Marta, Iurie Stamati, Ioan Stanciu, Valentin Victor Vizauer

Instituții: Muzeul Județean Satu Mare, Universitatea "Babeș - Bolyai", Cluj-Napoca, Institutul de Arheologie și Istoria Artei, Cluj-Napoca, Muzeul Sighetu Marmăției

Rezumat

Obiectivele acestei campanii au urmărit investigarea ariei centrale a locuirilor din epoca târzie a bronzului (cultura Suciului de Sus), prima vârstă a fierului, Latène C și D, epoca romană (secolele II-IV p. Chr.), a doua jumătate a secolului VI – secolul VII timpuriu și din secolele VIII-IX p. Chr.

A fost continuată cercetarea unor complexe descoperite în campania anterioară, dar au fost deschise și alte patru suprafețe în direcția estică. Nu au fost identificate complexe din a doua vârstă a fierului, însă au apărut (sporadic) fragmente ceramice din epoca Latène C.

Raport

În continuare, obiectivele celei de-a IX-a campanii (12 august – 28 septembrie) au urmărit investigarea ariei centrale a locuirilor din epoca târzie a bronzului (cultura Suciului de Sus), prima vârstă a fierului (două orizonturi), Latene C și D, epoca romană (secolele II-IV p. Chr.), a doua jumătate a secolului VI – secolul VII timpuriu și din secolele VIII-IX p. Chr. Pe de o parte a fost finalizată investigarea complexelor preistorice din suprafețele nr. 32 – 39, deschise în campania precedentă, pe de alta au fost deschise, urmărind evoluția locuirilor în direcția sudică, alte patru suprafețe (nr. 40-43), fiecare cu dimensiunile de 6 x 6 m, așadar însumând 144 m²; de asemenea, în direcția estică. Cu scopul de a surprinde integral complexul nr. 30 (o locuință din faza târzie a culturii Suciului de Sus), parțial cercetat în campania 2000, a fost trasată la mai vechea S V o altă suprafață de 6 x 6 m (nr. 44). Nu au fost identificate complexe din a doua vârstă a fierului, însă au apărut (sporadic) fragmente ceramice din epoca Latene C.

Locuirea din epoca bronzului:

Epocii târzii a bronzului, în speță culturii Suciului de Sus, îi corespund o cantitate mare de artefacte ce provin dintr-un număr mare de complexe arheologice, ca și dintr-un strat de depuneri gros de 20-30 cm aflat deasupra sterilului. Acest lucru face ca ele să apară în număr mare și în umplutura unor complexe mai târzii, unde evident apar în poziție secundară.

Complexele arheologice atribuite culturii Suciului de Sus au fost descoperite în număr mare, însă dat fiind caracterul restrâns al prezentării de față vom descrie doar complexele mai deosebite și cu o atribuire certă, renunțând la descrierea numeroaselor gropi săpate probabil pentru extracția lutului și care, apoi, s-au umplut cu resturi menajere.

Complexul (locuința) nr. 30 – platformă de chirpici cu suprafața inițială păstrată doar parțial, fiind afectată pe latura de nord de construcția unei locuințe de epocă romană, iar spre sud de construcția unei fântâni moderne. Dimensiunile maxime la care s-a păstrat fiind atât pe axa N - S cât și pe cea E - V de 4,80 x 4,80 m. Cercetarea ei începută în 1998 și continuată în 2000, a fost încheiată în acest an, odată cu

cercetarea părți sale nord-estice. Printre fragmentele de chirpici au fost descoperite fragmente ceramice ce provin de la vase mari pântecoase, cești și strachini, multe dintre ele suferind o puternică ardere secundară, ce se leagă desigur de contextul incendiului pe care l-a suferit locuința. S-a putut constata că ele provin de la forme de vase descoperite în suprafața locuinței cercetată în anii anteriori. Cu toate că nu a fost identificată vatra de foc, fragmente din ea au apărut împrăștiate printre bucățile de chirpici, la fel ca și fragmentele ce provin de la aceleași vase. Situație ce nu poate fi explicată decât printr-o răscolire ce a urmat imediat după incendierea dărâmăturilor locuinței.

Complexul (locuință) nr. 55 – platformă de chirpici păstrată doar parțial, deoarece în partea sa estică ea a fost afectată de construcția unui bordei din secolele VI-VII, iar zona sa vestică a fost distrusă odată cu săparea unor gropi de către purtătorii culturii Gáva. Pe axa E - V s-a păstrat pe o dimensiune maximă de 2,70 m, în timp ce pe axa N - S platforma de chirpici s-a păstrat la o lungime maximă de 4,04 m. Pe lângă obișnuitele urme de nuiete și pari, bucățile de chirpici au păstrat numeroase amprente de frunze, folosite pentru a fixa mai bine lipitura de lut de substructura pereților locuinței. Printre dărâmăturile lor au apărut fragmente mici de ceramică de tip Suciuc de Sus.

Complexul nr. 47 - (destinație greu de precizat în acest moment) se prezintă sub forma unei concentrări de materiale ce apare într-o adâncire de 0,15 – 0,20 m a stratului de cultură din epoca bronzului în solul steril. Dacă conturul său a putut fi bine surprins pe latura de sud-est, spre nord-est și sud-vest el depășește suprafața cercetată (lată de 6 m). Latura de nord-vest nu a fost surprinsă, însă concentrarea de material se continuă la aceeași adâncire pe o distanță de peste 10 m, până în zona în care este intersectată de complexe arheologice adâncite mai recente (din secolele VI-VII). În cadrul ei au fost descoperite un mare număr de fragmente de la forme vase din repertoriul culturii Suciuc de Sus. O descoperire excepțională este o protomă de bovid, ce pare să provină de la proeminențe de vase de tipul aceloră din necropola de la Lăpuș, redată într-o manieră realistă, ochii și nările fiindu-i subliniate prin încrustare cu pastă de calcar. De altfel la o mare parte din ornamentația ceramicii din complex, care face parte din paleta motivistică a culturii Suciuc de Sus, s-au păstrat urme ale încrustării zonelor excizate cu pastă calcaroasă albă.

Complexul nr. 49 - groapă de mari dimensiuni ce s-a conturat sub o depunere de fragmente de vase de tip Suciuc de Sus, în umplutura ei a apărut de asemenea o mare cantitate de oase carbonizate și de ceramică ce ține de același orizont cultural, remarcându-se însă numărul mare de fragmente ceramice în al căror decor excizat s-au păstrat urme de încrustare cu pastă de calcar. Printre vasele decorate în această manieră se remarcă o ceașcă pe a cărei buză a fost modelată o protomă de pasăre acvatică.

Locuirea din epoca hallstattiană timpurie:

Informațiile obținute în această campanie cu privire la locuirile purtătorilor culturii Gáva, au fost corelate în suprafețele 32-39 cu acelea obținute în campania din 2001, când au fost cercetate trei locuințe de suprafață, păstrate sub forma unor platforme de chirpici. Materialele descoperite în complexele arheologice cercetate în această zonă asigură o atribuire a lor la două faze din evoluția culturii Gáva, respectiv, o parte din ele, la o fază din perioada de început a acestei culturi (Gáva I) și, cealaltă parte, la o fază mai recentă a acestei culturi (Gáva II). Au apărut mai multe întretăieri și suprapuneri de complexe arheologice care au asigurat stabilirea unor importante relații de cronologie relativă între ele, permițând o mai bună apreciere a raportului cronologic dintre materialele din cadrul lor. Spre exemplu platformele de chirpici C 41 și C 43 (locuințe Gáva timpurii) sunt întretăiate de C 44 (bordei Gáva II). Construcția cu indicativul C 57 (Gáva I) este suprapusă de platforma de chirpici C 37, tăiată de locuința adâncită C 44 și de groapa Gr 211a (toate cu material de tip Gáva II), dar și de locuința adâncită C 48 (Gáva I). Dat fiind caracterul restrâns al prezentării de față am să descriu câteva din obiectivele arheologice descoperite în această campanie:

Complex (locuință adâncită?) nr. 48 – groapă de mari dimensiuni (lungimea surprinsă - 6,70 m, lățimea maximă păstrată - 5,80 m) orientată cu latura lungă pe direcția E - V. Umplutura sa de culoare muștarie, ce se adâncea 40-50 cm de la nivelul solului steril, s-a conturat sub umplutura unui bordei celtic (Cx 38), sub o platformă de chirpici Gáva târzie (Cx 37), iar pe latura sa nordică a fost afectat de construcția unui bordei în secolele VIII-IX p. Chr.. Deși latura sa estică încă nu a fost surprinsă, iar zona nordică a lui a fost distrusă de bordeiul din secolele VIII-IX, datorită dimensiunilor mari și a fundului său relativ uniform, considerăm probabilă funcționalitatea sa de locuință adâncită. În umplutură alături de bucăți de chirpici, oase, fragmente

de râșnițe a fost descoperită o mare cantitate de ceramică, cu forme și decoruri ce pot fi atribuite culturii Suci de Sus II, precum și a culturii Gáva aflată într-o etapă timpurie a evoluției sale în Câmpia Sătmăreană. De asemenea în umplutura sa a fost descoperit un vas mare pântecos prevăzut pe gât cu torți și acoperit de caneluri orizontale, iar pe corp și pe proeminențele în formă de corn decorat prin caneluri oblice și în formă de potcoavă. Această variantă a vasului mare pântecos este un tipic specific etapei de început a culturii Gáva prin forma sa bine individualizată și maniera tipică de decorare. De asemenea în acest complex a fost descoperit și un mic fragment ce provine de la o piesă din bronz. Atribuirea complexului etapei timpurii a culturii Gáva o catalogăm ca fiind certă, dar prezența în umplutura sa a unor numeroase - și în același timp destul de fragmentare cioburi de tip Suci de Sus II, o considerăm ca fiind o situație riscantă de apreciat într-o manieră tranșantă.

Complexul nr. 57 – definește urmele unei construcții de mari dimensiuni, sesizată prin șanțuri cu trasee drepte, care provin de la fundațiile unor pereți. Lățimea acestora este cuprinsă între 20 și 50 cm, iar adâncimea lor era de 20 - 25 cm de la nivelul solului steril. Fundul lor plat, secțiunea lor cu unghiuri drepte în formă de "U" ca și traseele lor drepte sunt indicii clare că ele jucau rolul fundației unor pereți de bârne. Practic este vorba de trei pereți, dintre care doi ce au fost construiți pe direcția N – S sunt perfect paraleli, aflându-se la o distanță de 1,10 m unul de celălalt, în timp ce al treilea are o dispunere perpendiculară pe ei. Peretele estic atinge o lungime de 9,70 m deși se continua la ambele capete (capătul nordic este intersectat de un complex Gáva mai recent (C 44), iar capătul sudic se continua în afara suprafeței săpate). Urmele peretelui paralel cu el au putut fi vizualizate doar pe o distanță de 5,90 m, prezentând un capăt clar spre sud. Este greu de explicat rolul acestui capăt al său, dar din planul general al construcției, în care primul perete se mai continuă pe o distanță de încă 2,90 m, pare să fie doar o întrerupere pe o distanță mică, probabil în dreptul unei intrări. Totuși nu a fost observată o continuare a sa spre sud, poate și pentru că era mai greu de distins zona în care intersecta umplutura complexului C 49, iar mai spre sud traseul său a fost distrus în momentul în care a fost construit complexul C 44. Capătul din spre sud al fundației de perete s-a putut bine delimita de intersecția sa în unghi drept cu cel de-al treilea perete, punct în care exista și o groapă (groapa F), în care evident a fost plantat stâlpul ce realiza îmbinarea dintre cei doi pereți. Fundația peretelui orientat pe direcția E - V, acela cu un traseu perpendicular pe al primilor doi, s-a păstrat pe o distanță de 3,10 m, el fiind intersectat de complexul C 48. În colțul sud-estic al planului conturat de cei trei pereți, aceștia sunt flancați de 5 gropi de stâlpi (gropile A-E), cu diametrele între 20 și 48 cm. După cum sunt dispuși, rolul stâlpilor era evident acela de a întări colțul clădirii. Situația nu a mai fost întâlnită la locuințele din această perioadă, fapt ce ne face să credem că în acest caz este vorba de o construcție cu o elevație greoaie, probabil de mari dimensiuni. Fundațiile pereților care coboară mai mult de 0,5 m față de nivelul de locuire din epocă (atestat prin platforme de chirpici și vetre) și care lipsesc în cazul locuințelor de suprafață contemporane complexului nostru, atestă și ele faptul că aceasta era o clădire de proporții mari. Același lucru ne este sugerat de analiza planului general al construcției, deoarece considerăm că incinta îngustă de doar 1,10 m cuprinsă între cei doi pereți paraleli putea să joace doar rolul unui hol/pridvor. În acest caz construcția avea dimensiuni apreciabile, fiind orientată pe direcția E - V, planul ei fiind însă în mare parte distrus de construcțiile ulterioare. În ce privește atribuirea cultural-cronologică a complexului 57, cu toate că nu dispunem de piese care să poată fi considerate ca făcând parte din inventarul său deoarece podeaua sa a fost distrusă, relațiile sale de suprapunere și întretăiere pe care le are cu complexe arheologice din apropiere oferă bune oportunități de a-l data. El este suprapus pe o parte a suprafeței sale de platforma de chirpici C 37 (Gáva evoluată) și, în același timp, este întretăiat de umplutura complexului C 44 (Gáva evoluat) și, foarte important, de umplutura complexului arheologic C 48 (Gáva recent), situație care atestă o datare nu mai recentă de această perioadă. Faptul că el suprapune o groapă cu materiale Suci de Sus (C 49), și mai ales faptul că în umplutura fundațiilor clădirii au apărut fragmente ceramice mici de vase tipice fazei timpurii a culturii Gáva, asigură o restrângere a perioadei de funcționare a construcției, în timpul fazei I din evoluția culturii Gáva. Ca urmare, atât prin dimensiunile mari, cât mai ales, prin planimetria sa nemaîntâlnită în cazul altor construcții din așezări ale purtătorilor culturii Gáva, considerăm că această clădire avea un rol special în cadrul așezării de la Lazuri.

Complexul nr. 44 – a cărui investigare a început în anul 2001 se prezintă sub forma unei locuințe adâncite identificată la -0,75/-0,80 m de la actualul nivel de călcare și cu o adâncime păstrată ce variază între 50 și 60 cm. Ea este orientată pe direcția S - N și are o lungime în zona săpată ce depășește 8 m, în timp

ce lățimea în partea sa sudică, apropiată valorii de 2 m, crește treptat spre nord, depășind 6 m. Această variație mare a lățimii ne-a făcut să fim circumspecți la săparea ei și la recoltarea inventarului său arheologic, luând în calcul și varianta existenței a două complexe arheologice suprapuse.

Lipsa unor diferențe de culoare a solului care să poată fi observate la răzuire sau consistența celor doi pereți-martori lăsați în umplutură, au arătat că mai degrabă este vorba de unul și același complex. Mai mult, prezența acelorași tipuri de vase, unele chiar fragmente ce pot fi din aceeași strachină cu decor canelat stelat în interior, sunt indicii clare că este de fapt un singur complex arheologic. Interpretarea lui ca locuință adâncită (eventual cu o componentă anexă) este sugerată, pe lângă dimensiunile sale mari, și de cantitatea mare de chirpici prezent pe o parte a suprafeței sale, ce ar putea fi legată de momentul distrugerii sale, dar și de fundul său relativ plat și de gropile de pe marginile sale. Ele deși au o adâncime mică, putând fi cu greu interpretate ca gropi de stâlpi, sunt dispuse oarecum simetric. În centrul său apare o groapă ce poate fi considerată groapa unui par central de susținere. Inventarul complexului cuprinde pe lângă o mare cantitate de chirpici, oase de animale și un bogat material ceramic din care menționăm fragmentele de vase mari pântecoase decorate cu caneluri în forma de ghirlandă, fragmentele de castroane a căror buze erau decorate prin caneluri oblice, uneori în formă de turban, fructieră etc. Este evident că aspectul general al ceramicii are caracteristici specifice pentru perioada recentă din evoluția culturii Gáva. Prezența unor fragmente ceramice de tip Suci de Sus, uneori cu dimensiuni de peste 20 cm sau a unora de tip Gáva I, putându-se explica doar ca fiind elemente antrenate în umplutura locuinței. Această atribuire este completată și de relația stratigrafică cu platformele de chirpici Cx 41 și C 43, tăiate de locuința Cx 44, și care conțin materiale din faza inițială a evoluției culturii Gáva în Câmpia Sătmăreană. Din interiorul locuinței provine un tipar de lut care are imprimată pe o latură a sa un model cruciform de mici dimensiuni, piesele turnate în el servind probabil ca aplici sau pandantive. O mai precisă încadrare a piesei este îngreunată de lipsa unor analogii pentru piesele de tipul acelor turnate în el în cadrul repertoriilor de piese de bronzuri consultate.

Complexele databile în epoca romană:

Complexul nr. 46 (sf. 39). Neclar identificat încă la sfârșitul campaniei 2001. Este o groapă cu formă cvasi-circulară în plan (diametrul măsoară 1,84 m) și formă relativă de pâlnie în secțiune (adâncimea maximă este de -2,80 m, măsurată de la actualul nivel de călcare și de cel mult -2,50 m de la vechiul nivel de călcare). În jumătatea superioară groapa se îngustează până la dimensiunile de 1,06 x 1,20 m pe axe, secțiunea ei dobândind apoi formă "de pară", în zona fundului atingând valoarea maximă a diametrului (1,86 m). Pe fundul complexului a fost amenajată o groapă de formă relativ ovală în plan (0,66 x 0,40 m), mult îngustată spre fund. Perimetrul complexului, de-a lungul pereților, era delimitat de mai multe "gropi de țărushi".

Umplutura era alcătuită din pământ negru-cenușiu, relativ afânat, iar pe adâncime erau sesizabile succesiv, lentile de argilă galbenă, parțial amestecată cu pământ negru, acestea sugerând umplerea intenționată a complexului, la un moment dat. Marea majoritate a materialului a apărut între -1,10 -1,50 m, adică până la 50 cm deasupra fundului și era concentrat în porțiunea diametrului maxim. În segmentul nord-estic al complexului au fost găsite (mai probabil depuse și nu aruncate la întâmplare) 3 sau 4 crani de vită, orientate cu fața spre est (interven mici variabile) și cu coarnele spre fundul gropii. De asemenea, au fost găsite câteva fragmente mai mari din vase lucrate la roată (pastă cenușie, fină, uneori prezentând lustru tehnologic, mai rar chiar decor lustruit), o cutie și, în partea superioară a umpluturii, o verigă de bronz.

Un indiciu pentru destinația acestei gropi l-ar putea oferi forma de pară în secțiune (de multe ori caracteristică gropilor de provizii), dar și gropile de țărushi care îi delimitează perimetrul. Cele din urmă pot indica țărushi care susțineau pe verticală o "armătură" construită din nuiele, eventual lutuită, cu rolul de a sprijini pereții gropii, împiedicând totodată accesul rozătoarelor. Nu este exclus ca, în urma deteriorării acestui sistem de protecție, groapa să-și fi schimbat destinația, fiind aruncate aici resturi menajere, eventual, dacă avem în vedere depunerea (și nu aruncarea!) craniilor de vită, am putea crede că avem de-a face cu indiciile unei manifestări magico-religioase.

Încercarea de a restrânge poziția cronologică a complexului poate fi sprijinită doar pe ceramică (relativ puțină), iar apariția – aproape exhaustivă – a fragmentelor din vase lucrate la roată, uneori chiar decorate cu motive lustruite, indică o poziție mai târzie, care în evoluția locuirii din epoca romană în așezarea de aici,

indică mai curând secolul III târziu, eventual prima jumătate a secolului IV.

Complexul nr. 50 (sf. 40-41). Groapă de formă dreptunghiulară, cu colțurile rotunjite, cu forma în plan și dimensiunile corect determinabile (2,52 x 1,10 m), deși cca. o treime din suprafața complexului a rămas în porțiunea de teren încă neexcavată. A fost orientată N - S cu axa mai lungă, iar pereții au fost săpați aproape vertical, fundul fiind ușor albiat. Adâncimea maximă, calculată de la nivelul de călcare antic, era de cca. -0,90 -1 m. Era umplută cu pământ negru, afânat, care conținea mult cărbune, cenușă și bucățele de pământ ars. În partea superioară, peretele nordic părea să fi fost ars pe o grosime de 2-3 cm, însă în adâncime nu a fost posibilă verificarea situației. La -0,55 m, în capătul estic al gropii, erau aruncate fragmente dintr-o vatră. În umplutură nu au apărut prea multe cioburi, dintre care definitorii pentru încadrarea culturală și cronologică a complexului sunt cele lucrate la roată (pastă cenușie, fină). Alături de acestea a fost găsit și un fragment de terra sigillata, evident un import roman. Deocamdată, se poate crede că, de la bun început, complexul a avut destinația unei gropi menajere.

Complexul/locuința nr. 53 (sf. 44). Formă dreptunghiulară în plan, cu colțurile rotunjite (dimensiunile pe axe sunt de 4,48 x 2,52 m), orientare perfectă pe direcția V - E, cu axa lungă. Podeaua locuinței, destul de neregulată în apropierea pereților gropii, se afla cu cca. 0,30 m mai jos față de nivelul identificării, însă adâncimea ei, raportată la nivelul de călcare al așezării din epoca romană, trebuie să fi fost de cel puțin 0,40 m. În fața colțului nord-vestic se afla locul intrării, marcat printr-o alveolare relativ dreptunghiulară (1,10 x 1,20 m), ridicată cu 15 cm față de podea. În colțuri (în interiorul gropii locuinței) au fost identificate gropile stâlpilor, de formă ovală sau aproape circulară în plan, îngustate spre fund ori aproape cilindrice în secțiune. Alte două gropi de stâlpi dublau spre interior, la cca. -0,40 -0,90 m, gropile de colț a și d, fiind de pus și în legătură cu sistemul constructiv al intrării. În colțul sud-estic se afla vatra, de formă ovală în plan (0,70 x 0,54 m), ridicată cu 10-15 cm de la nivelul podelei. Interesant este faptul că, în acest scop a fost utilizată umplutura (extrem de compactă – numeroase bucăți de chirpici puternic ars, cioburi) unei gropi preistorice. A fost recoltată o cantitate destul de mare de material (ceramică, oase de animal, un pieptene de os, simplu, cu mânerul semicircular). De remarcat este cvasi-absența ceramicii lucrată la roată și faptul că, în întregime, vasele își găsesc analogii în mediul culturii Przeworsk. Este de presupus o poziție cronologică mai timpurie, respectiv ultima treime a secolului II p. Chr.

Groapa nr. 236 (sf. 42, car. 1-C). Identificată la -0,60 m, formă ovală în plan (1,28 x 1,06 m), cu adâncimea maximă de -0,60 m (de la nivelul identificării) și în jurul a -0,80 m, dacă avem în vedere nivelul de călcare din epoca romană. Pereții au fost săpați aproape la verticală, iar fundul era drept. Era umplută cu pământ negru-cenușiu, relativ afânat, amestecat în mică măsură (mai ales spre pereți și fund) cu argilă galbenă. În capătul sudic era delimitabilă o pată ovală de argilă galbenă (0,70 x 0,52 m), în mică măsură amestecată cu pământ cenușiu, de fapt o altă groapă (236a), accentuat îngustată spre fund (adâncă de 0,32 m). În umplutura gropii 236 au fost găsite puține cioburi (majoritatea preistorice, rulate), oase de animale și, mai probabil, a fost o groapă menajeră.

Gropile de stâlpi nr. 242-45 (sf. 40). Au fost identificate între -0,70/-0,75 m, străpungând un complex/locuință din epoca bronzului (nr. 47). Au formă ovală în plan, aproape cilindrică în secțiune, iar diametrele lor oscilează între 0,36 – 0,56 m. Dacă avem în vedere nivelul de călcare corespunzător epocii romane, adâncimea lor a variat între -0,38 -0,54 m. Mai interesantă este groapa nr. 242, în interiorul căreia (pe fondul negru al umpluturii) apărea o pată circulară galbenă, indicând – foarte probabil – amprenta stâlpului de lemn propriu-zis, putrezit. Umplutura lor (pământ negru-cenușiu) se deosebea net de cea a complexului preistoric suprapus, deși nu au apărut materiale care să asigure apartenența cronologică. Oricum, fără excepție – până acum cel puțin – o astfel de umplutură caracterizează complexe dateabile în mileniul I p. Chr., eventual în perioada Latene D. Pe de altă parte, secțiunea gropii nr. 244 a fost surprinsă pe peretele estic al sf. 40, ea pornind din stratul de pământ negru, acesta aparținând locuirilor târzii de la Lazuri. Deocamdată, urmează a fi examinată posibilitatea racordării lor la complexe similare identificate în suprafețele 6 și 6a, săpate în 1995. Este destul de probabil ca ele să indice resturile unei construcții ușoare, amenajată la suprafața solului, databilă în epoca romană, mai ales că, la o adâncime mai mică decât cea a identificării, au apărut cioburi dateabile în epoca romană.

Gropile de stâlpi nr. 240, 246, 248, 249 (sf. 41), 250, 255, 256, 257 (sf. 42), 260-264, 266-272 (sf. 43).

Au formă circulară sau ovală în plan, adăugându-se și două alveolări oval-alungite ("gropile" nr. 262, 272a) a căror legătură cu eventuale gropi de stâlpi nu este deloc sigură. Dimensiunile lor (pe axe) oscilează între 0,20 – 0,60 m, adâncindu-se în medie cu 0,20 - 0,30 m de la nivelul identificării. Erau umplute cu pământ negricios afânat, în adâncime amestecat cu din ce în ce mai multă argilă galbenă. În gropile nr. 260 și 268 din sf. 43 au apărut chiar cioburi din epoca romană. Ele marchează construcții ușoare (mai probabil anexe gospodărești), ridicate la suprafața solului.

Complexele slave timpurii (a doua jumătate a secolului VI – începutul secolului VII):

Complexul nr. 50a (sf. 40, car.3-B/C). Deja la –0,20 –0,30 m apăruse aici partea superioară a unei "depuneri" alcătuită din fragmente de vălătuci, "pânișoare" de lut ars, alături de oase de animal și cioburi (majoritatea dintre acestea preistorice, rulate). Sub această depunere au apărut resturile unui cuptor amenajat în aer liber, în bună parte distrus. S-au păstrat, totuși, porțiuni din pereții și vatra acestuia.

Complexul/locuința nr. 51 (sf. 41-42). În raport cu vechiul nivel de călcare, groapa locuinței avea o adâncime de cca. 0,30 - 0,40 m. În plan forma este trapezoidală, cu colțurile rotunjite (axa lungă măsoară 4,26 m, iar laturile scurte 2,94 m, respectiv 2,34 m), fiind orientat cu axa lungă pe direcția N - S. În interiorul gropii locuinței și în apropierea colțurilor au fost identificate câte o groapă de stâlp. Jumătatea estică a complexului este marcată de două gropi cu formă ovală în plan și săpate destul de neregulat în adâncime, îngustate spre fund (gr f, cu diametrul de 1,48 m și o adâncime de 0,56 m; gr g, măsurând 0,92 x 0,74 m, pe axe și cu o adâncime de 0,36 m). În apropierea gropii g și lipite de peretele estic al gropii locuinței se aflau două alveolări, care ar putea indica cei doi stâlpi ai unui război de țesut vertical, deservit din groapa g (gr h = 0,44 x 0,32 m, pe axe, adâncime 0,10 m; gr i, cu formă mai neregulată, are diametrul de 0,40 m și o adâncime de 0,08 - 0,10 m). O altă alveolare, relativ accentuată și neregulată în plan, se afla spre colțul sud-vestic al locuinței (gr j = 0,80 x 0,60 m, adâncime = 0,12 m).

În treimea nord-vestică a complexului a fost amenajată pe un postament cruțat, ridicat cu 0,10 m deasupra podelei, o vatră simplă, de formă ovală, măsurând pe axe 0,78 x 0,45 m. Vatra inițială, prost conservată, a fost lutuită direct pe acel postament (grosime medie de 3 cm). Peste aceasta urmează un strat de pământ negru (grosime medie 4 cm) amestecat cu bucăți (uneori chiar mai mari) de vălătuci, mai rar ciobulețe. Peste acest strat refractar a fost amenajată o nouă vatră (grosime medie de 3-4 cm), la suprafața puternic arsă. Uneori bucățile de vălătuci au străpuns lutuiala proaspătă, fiind foarte apropiate de suprafața noii vetre.

O altă instalație pentru foc se afla în exteriorul laturii sudice a locuinței, adică un cuptor scobit în perețele gropii complexului. Foarte bine conservat, inclusiv porțiuni mai mari din boltă (doar partea centrală era prăbușită), avea formă cvasi-circulară în plan (diametru 1,44 m). Vatra cuptorului, puternic arsă, formând o crustă cenușie-alburie spre partea superioară, avea o grosime de 4 cm, iar sub ea pământul era ușor înroșit, pe o grosime de 2-3 cm; suprafața sa se afla cu 8-10 cm mai sus decât podeaua locuinței. Doar în jumătatea estică a cuptorului au apărut sub această vatră fragmente ceramice, puternic arse, având destinația evidentă a unui pat refractar. La un moment dat porțiunea centrală a primei vetre s-a deteriorat, de aceea, în concavitatea creată a fost așternut, pe un strat subțire de pământ negru (cel mult 1 cm grosime), un "pat" refractar alcătuit din cioburi rezultate în urma spargerii a două vase, iar peste acesta un nou strat de lutuială (grosime de 3-4 cm). În profunzime era arsă la roșu, iar pe suprafața activă se afla o pojghiță negricioasă, aceasta datorată, probabil, scurgerii unei materii organice. În secțiune, acest cuptor are forma unei semisfere turtite. De la nivelul vetrei înălțimea maximă a boltei era de 0,30 m, grosimea acesteia și a pereților fiind în medie de 3 cm.

Inventarul constă în multă ceramică (doar lucrată cu mâna și neornamentată), bucăți de vălătuci și, mai rar, "pânișoare" din lut ars. O oală întregă se afla la 0,10 m sud de vatră, ușor adâncită în podea, însă este destul de probabil ca acest vas să fie în legătură cu o groapă (nr. 251) ușor ulterioară locuinței 51. Marea majoritate a materialului (cioburi, fragmente de vălătuci, oase de animale) a apărut în umplutura gropii f, care – cel puțin spre sfârșitul duratei locuinței – a avut rostul unei gropi menajere.

Complexul (locuința) nr. 52 (sf. 42). A fost identificat între –0,60/-0,66 m, adică la baza stratului de pământ negru, iar podeaua se afla cu 0,30 m mai jos. Așadar, având în vedere adâncimea nivelului de călcare corespunzător (cam -0,30 m de la actualul nivel de călcare), adâncimea maximă a gropii complexului era de

0,60 m. Are formă ușor trapezoidală în plan, cu colțurile accentuat rotunjite (dimensiunile laturilor = 2,62 x 2,76 x 2,62 x 2,34 m), fiind cea mai mică dintre locuințele din această perioadă identificate la Lazuri, cu o suprafață totală de doar 6,70 m². Cu axa ceva mai lungă, complexul era orientat pe direcția NNV - SSE. De-a lungul pereților gropii, cu excepția laturii nordice (poate locul intrării), a fost cruțat un "postament", ridicat cu cca. 0,20 m de la nivelul podelei. Gropi de stâlpi certe au fost identificate doar pe axa mai lungă, săpate fiind în menționatul postament perimetral. O altă groapă, mai mică și neregulată ca formă în plan, indică un alt stâlp, situat pe mijlocul laturii sudice.

În colțul nord-estic era amenajat cuptorul, scobit într-un bloc de lut cruțat, acesta de formă trapezoidală în plan (laturi ce măsoară 1,20 x 0,70 x 1,04 x 1,14 m) și ridicat cu 0,40 m de la podea (inițial ceva mai înalt). Cuptorul propriu-zis a fost utilizat pe parcursul a două etape. Instalația inițială (prost păstrată) avea forma unei potcoave cu brațele prelungite (0,51 x 0,37 cm pe axe), pereții constând într-un strat subțire de lutuală (1,5/2 cm grosime), slab arsă (culoare brună). Vatra acestuia, nepăstrată, se afla cu 0,26 m mai jos față de orizontala blocului, pământul de pe blocul de lut, în fața gurii cuptorului, fiind ușor ars. În etapa următoare cavitatea cuptorului a fost mutată cu 10 cm spre est, cuptorul în sine păstrându-și forma (0,45 x 0,49 m, pe axe). Pereții acestuia (2-3 cm grosime, destul de slab arși) se ridicau pe o înălțime maximă de 10-15 cm deasupra orizontalei blocului de lut, iar de la nivelul blocului se adâncesc în acesta cu maximum 8-10 cm. Interesant, nici în cazul cuptorului astfel refăcut nu a fost identificată vatra, eventual resturi ale ei. Este destul de probabil că acest rol l-a îndeplinit un strat compact, alcătuit din bucăți de vălătuci, aflat cu 14 cm mai jos față de orizontala blocului.

Cuptorul era compact umplut cu bucăți de vălătuci (unele poate că bucăți de pământ ars), fiind găsite foarte puține cioburi, dintre care se remarcă doar fundul unei oale lucrată cu mâna și un fragment de tăviță, cu marginea crestată. Interesant, printre bucățile de vălătuci căzute în fața blocului de lut, pe podea, a apărut un fragment dintr-un vas mare (lucrat cu mâna), ornamentat cu fascicule de linii orizontale și verticale, alături de o linie ondulată. Ceramica indică etapa mai târzie a locuirii din această vreme.

Complexul nr. 56 (sf. 43, car. 2-A). Depunere (răscolită de vechile arături, formă ovală în plan, măsurând 1,14 x 0,80 cm cu o grosime de 5-8 cm) identificată la -0,35 m și alcătuită din numeroase fragmente de vălătuci, "pânișoare" de lut ars și doar câteva fragmente ceramice databile în secolele VI-VII.

Complexele medievale timpurii (sec. VIII-IX):

Complexul nr. 54 (sf. 44). Inițial clar identificat la baza stratului de pământ negru (-0,60 m), apoi – datorită ploilor și noroiului – curățarea suprafeței a fost posibilă la -0,75 m. Oricum, complexul pornește din stratul de pământ negru, care alcătuia și partea superioară a umpluturii. Inițial, aceasta părea să marcheze la orizontală o construcție regulată, dreptunghiular-alungită, adâncită în sol (evoluează în vecinătatea sud-estică a sf. 44, rămasă nesăpată), orientată pe direcția NNV – SSE cu axa lungă. În final, acest contur s-a dovedit a nu fi atât de regulat (axa lungă - atât cât a fost săpat complexul – măsoară 2,52 m, iar lățimea oscilează de la 1,54 m, până la peste 2 m), complexul îngustându-se spre capătul estic, iar marginile sale își schimbă frecvent traiectoria.

Suprafața complexului este marcată de două gropi, relativ circulare în plan (gr a, cu un diametru de cca. 1,34 m și adâncimea de 0,45 m; gr. b, cu un diametru de 1,37 m, și adâncimea de 0,87 m). Fundul gr. a era extrem de neregulat, pe când cel al gr. b a fost netezit. În secțiune, gr. a are formă cilindrică, iar gr. b se îngustează până sub jumătatea înălțimii (are aici diametrul de 0,86 m), lărgindu-se apoi din nou, prin scobirea pereților (pe fund are diametrul de 1 m). La nord, între cele două gropi se afla o "platformă", de asemenea neregulat săpată. În cazul gr. a, de la cca. -0,20 m umplutura (pământ negru, afânat) s-a schimbat brusc, cu un lut foarte compact. Situația era asemănătoare și în cazul gr. b, însă această modificare s-a produs la o adâncime mai mare, alternând apoi lentile de pământ negru și argilă galbenă.

În groapa a și pe platforma învecinată au apărut mai ales oase de animale, bucăți de chirpici ars, dar și câteva cioburi medievale timpurii lucrate la roata rapidă, altele modelate cu mâna, inclusiv un fragment de țest. De asemenea, în umplutura gropii b, acoperită în partea superioară și în porțiunea centrală cu un strat (0,22 m grosime) de pământ amestecat cu multă cenușă, au fost găsite mai ales oase de animale, numeroase bucăți de chirpici ars, majoritatea macerate. În partea superioară a umpluturii, pe latura sudică, au fost găsite câteva pietre de carieră. Este dificil de explicat destinația acestui complex, mai probabil gropi din care a fost

exploatat lutul și în care au fost aruncate apoi resturi menajere.

Gr nr. 233 (sf. 40-41). Conturată la -0,44 m, formă circulară în plan (1,40 m diametrul). Se îngustează ușor spre fund, până la 1,20 m. A fost umplută cu pământ negru-cenușiu, afânat, sporadic au apărut și lentile de argilă galbenă. În umplutură au fost găsite relativ puține cioburi, printre care și unele lucrate la roata înceată ori rapidă și care asigură încadrarea cronologică a complexului, apoi oase de animal, bucăți de chirpici ars. Probabil că la început a fost o groapă destinată păstrării proviziilor, apoi în ea au fost aruncate resturi menajere.

Groapa nr. 251 (sf. 42, car. 1/2-A). Identificată la -0,60 m, formă dreptunghiular-alungită, cu colțuri accentuat rotunjite (pe axe măsoară 2,10 x 0,64 m), orientată V - E cu laturile mai lungi. Pereții au fost săpați vertical, iar fundul (adâncime maximă = 0,66 m) era ușor albiat. A fost umplută cu pământ cenușiu, afânat, în care au apărut sporadic ciobulețe, bucățele de oase (material rulat), fragmente mărunte de cărbune. Ușor deasupra fundului, pe latura sudică și în apropierea colțului sud-estic, de-a lungul peretelui gropii se afla un corn de cerb. Alte fragmente de oase, probabil legate de această depunere inițială în groapă, au apărut pe fundul complexului. În mod cert, acest complex intersectează locuința nr. 51.

Informații suplimentare online

[Raportul 2005 din cronica.cimec.ro](#)

[Localizare pe hartă, folosind Mapserver Cimec.ro](#)
